

MANUÁL PRE RODIČOV/OPATROVNÍKOV - DUŠEVNÉ ZDRAVIE DETI A DOSPIEVAJÚCI (AJ V SÚVISLOSTI S OCHORENÍM COVID 19)

DUŠEVNÉ ZDRAVIE a DETI V PREDŠKOLSKOM VEKU

Nezabúdajte, že aj malé deti vnímajú strach, neistotu, smútok a môžu mať vážne problémy sa s nimi vysporiadať. Pozorujte, pýtajte sa a budte prítomní pri svojich deťoch. Malé deti nemusia vedieť vyjadriť svoje pocity, ale všimajte si zmeny v ich správaní a vývoji. Prejavy stresu sú u rôznych detí rôzne, ale majú niektoré spoločné znaky.

Budte opatrní najmä ak sa vyskytnú tieto príznaky:

- Dieťa prestane napredovať vo vývoji – stráca aj zručnosti, ktoré už malo.
- Dieťa častejšie a bezdôvodne pláče a ťažšie sa upokojí, je predráždené a precitlivené.
- Nepokojný spánok.
- Novovzniknuté pomočovanie.
- Problémy s kŕmením – nevyčajná prieberčivosť, sklon k zápche alebo riedke stolice, bolesti brucha.
- Náhle výrazné vypadávanie vlasov, častejšie ložiskové.

Kontaktuje svojho primárneho pediatra, ktorý zhodnotí zdravotný stav Vášho dieťaťa a určí ďalší postup.

Ak má Vaše dieťa výrazné zmeny v správaní, najmä niektoré z nasledujúcich príznakov:

- Zhoršená úzkosť pri odlúčení od rodičov, utiahnutosť, nezáujem o nové podnety.
- Nové prejavy vzdoru – intenzívne záchvaty zlosti, odmietanie bežných činností.
- Požadovačné správanie a zjavná nemožnosť uspokojiť jeho požiadavky.
- Objavenie sa tém ako choroba, konflikt, agresivita alebo smrť v hrách.

Kontaktuje svojho primárneho pediatra čo najskôr alebo vyhľadajte odbornú psychologickú pomoc.

DUŠEVNÉ ZDRAVIE a DETI V ŠKOLSKOM VEKU

Deti intenzívne vnímajú stres, obavy, neistotu a smútok, majú prístup k mnohým informáciám, ktoré nemusia vedieť správne využiť a môžu mať vážne problémy sa s nimi vysporiadať. Počúvajte, pozývajte k rozhovoru a hľavne budte prítomní pri svojich deťoch. Deti často nevedia vyjadriť svoje pocity, preto si všimajte zmeny v ich správaní. Prejavy stresu sú u rôznych detí rôzne, ale majú niektoré spoločné znaky.

Ak pozorujete na svojom dieťaťa niektorý z nasledujúcich príznakov:

- Nevyčajné náhle zmeny nálady, predráženosť, pocity beznádeje alebo zlosti, vzdor a konflikt s rodičmi a súrodencami.
- Zmeny v správaní – nezáujem o komunikáciu s okolím (s rodičmi, s priateľmi, nekomunikuje cez sociálne médiá alebo telefonicky).
- Nezáujem o činnosti, ktoré predtým prinášali radosť (prestane sa zaujímať o hry, náhle prestane cvičiť na hudobnom nástroji, nerado sa stretá s kamarátmi a pod.).
- Poruchy spánku – nevie zaspať, alebo sa často v noci budí, spí často a dlho cez deň.
- Má problémy s pamäťou, so sústredením, nechce sa mu premýšľať.
- Zhoršený prospech, nezáujem o školu.
- Zmenený príjem potravy – odmietanie, výrazná prieberčivosť a strata hmotnosti, výrazné prejedanie sa.
- Časté rozoberanie tém ako choroba, strach z nakazenia.
- Objavenie sa sebapoškodzovania (výrazné škrabanie, rezné rany na rukách, nohách, bruchu).
- Veľmi pozorne sledujte najmä deti s dlhodobými emocionálnymi alebo psychologickými problémami!

Kontaktuje primárneho pediatra svojho dieťaťa, poradí Vám a využiť potrebu odbornej psychologickej pomoci.

Ak sa v komunikácii dieťaťa objavujú zmienky o smrti, nešťastí, smútka a beznádeji, postarajte sa o bezpečnosť v domácnosti (schovajte lieky), nenechávajte dieťa samotné! Kontaktujte lekára čo najskôr.

DUŠEVNÉ ZDRAVIE a DOSPIEVAJÚCI

Ak sa cítiš vo veľkom strese, máš úzkosti alebo pocítuješ smútok, obráť sa na svojich rodičov alebo na akékoľvek blízke osoby, ktorým dôveruješ alebo na svojho lekára.

Ak ako rodič/opatrovník pozorujete na svojom dospievajúcim dieťaťu niektorý z nasledujúcich príznakov:

- Nezvyčajné náhle zmeny nálady, predráždenosť, pocity beznádeje alebo zlosti, časté konflikty s rodinou alebo priateľmi.
- Zmeny v správaní – nezáujem o komunikáciu s okolím (s rodičmi, s priateľmi, nekomunikuje cez sociálne médiá alebo telefonicky).
- Nezáujem o činnosti, ktoré predtým prinášali radosť (náhle prestane počúvať hudbu, prestane cvičiť na gitare, prestane sa zaujímať o varenie alebo šport a podobne).
- Poruchy spánku – nevie zaspať, alebo sa často v noci budí, spí často a dlho cez deň.
- Má problémy s pamäťou, so sústredením, nechce sa mu premýšľať.
- Zhoršený prospech, nezáujem o školu.
- Zmeny vo výzore – prestane sa starať o svoj zovňajšok, má nezvyčajný neporiadok vo svojich veciach, nedbá na osobnú hygienu.
- Zmenený príjem potravy – odmietanie, obmedzovanie množstva stravy, neustále sledovanie hmotnosti a energetických hodnôt potravín, odmietanie spoločného stolovania, prejedanie sa, výrazné zmeny v hmotnosti.
- Objavenie sa rizikového správania – zvýši sa konzumácia alkoholu a návykových látok.
- Neodkloniteľné smútenie v prípade úmrtia v blízkej rodine.
- Objavenie sa tém ako choroba, strach z nakazenia, izolácia, beznádej, smrť.
- Objavenie sa témy smrti vlastnej osoby, objavenie sa sebapoškodzovania (výrazné škrabanie, rezné rany na rukách, nohách, bruchu).
- Veľmi pozorne sledujte najmä dospievajúcich s dlhodobými emocionálnymi alebo psychologickými problémami!

Kontaktujte primárneho pediatra alebo všeobecného lekára dospievajúceho alebo vyhľadajte odbornú psychologickú pomoc.

Ak sa v komunikácii dieťaťa objavujú zmienky o smrti, nešťastí, smútku a beznádeji, postarajte sa o bezpečnosť v domácnosti (schovajte lieky), nenechávajte dieťa samotné! Kontaktujte primárneho pediatra alebo všeobecného lekára dospievajúceho do 24 hodín alebo volajte (kontaktujte): Krízová linka pomoci 0800 500 333 (krizovalinkapomoci.sk), Linka dôvery Nezábudka 0800 800 566 (linkanezabudka.sk), Linka Detskej Istoty 116 111 (ldi.sk).

Urgentný príjem nemocnice vyhľadajte v prípade, že sa vyskytlo závažné sebapoškodzovanie alebo máte vážne obavy, že k tomu môže prísť.

Referencie:

The Royal College of Paediatrics and Child Health

<https://www.rcpch.ac.uk/resources/advice-parents-young-people-during-coronavirus-posters>

National Health Service <https://www.nhs.uk/conditions/coronavirus-covid-19/symptoms/>

American Academy of Pediatrics <https://healthychildren.org/English/health-issues/conditions/COVID-19/Pages/Signs-your-Teen-May-Need-More-Support.aspx>

